

איזהו נשך פרק המישי בבא מציעא

סב.

עין משפט
נר מצוה

(א) ועי' תוס' ע"ז ו. ד"ה והשתא... (ב) ז"ק לד: ק"ב (תוס' ספ"ה), (ג) ו' נשכח ל' ושי"ן, (ד) ז"ק לד: (ה) ג"ז שט סנהדרין פה. יצמות כב: ולעיל מח: ז"ב ד. מוסת ח: (ו) ג"ז שט חגיגה טו., (ז) ויצממות אמתא דרב פסא ובמגמה אמתא דרב ובסנהדרין וז"ק אמתא כדאמר רב פנחס בשעשה, (ח) ז"ק לד: (ט) ויצמות לח: ושי"ן, (י) ונקמן ע"ה, (יא) ונקמנו אמתא רבא, (יב) פי' ועי' רבית בזה לד"ה רש"י, (יג) וז"ל דהכי:

והי אחיך עמך. רישיה דקרא דרבית **אם ישו שניהם ימוסו.** כלמא שאין מספיק לשניהם: **ואם ישפה האחד מגיע לישוב.** וימצא מים: **עמך.** חייך קודמין: **אינהו הוא דאין חייבין להחזיר.** כדמלכה ס' רבה דהגזול בתרא (ז"ק דף ק"ג).
והי אחיך עמך לדידה הוא דלאהריה רחמנא אהדר ליה דניח בהדך דסיפיה דקרא ארישיה קאי אל תקח ואם לקחת החזר אצל דבריה לא אזהר: **בדין הוא כו'.** כרבי יוחנן דהאי וחי אחיך לכד"ע: **המסוים.** שיעבר שהו ג' גזל ואביהם זכר זה לקלון: **דר' פנחס** בסוף חומר בקדוש (תפיגה דף טו.): **גולגולן קריס להו.** בתמיה: **פוטרין אם המלוה ואם הערב.** מן לא תעשה ומלקוח: **מפני שיש כהן קום עשה.** והוא ליה לאו היתק לעשה: **קומו אהדרו.** כדאמרין אל תקח ואם לקחת החזר וחי אחיך: **לאו בני אהדרו נינהו.** וחי אחיך לכד"ע: **לא לעולם אימא לך** אם גבה דברי הכל אינו מתוקן בחזרה מן המלקוח דאין כהן ייתק לעשה והאי דתני פטורין בשלא גבו דהתם לא הואי אלל שומא בעלמא שמו עליו נשך על ידי תנאי ואמו רבי נחמיה ור' אלעזר לנימר דלא תשימונו עליו נשך דקאמר רחמנא לאו אשומא גרידתא קפיד אלל אשומא גבה לדי גיבוי וכל כמה שלא גבו איכא קום עשה לקרועי שטרא. והשתא קפדין ואזיל פטורין בשלא גבו מאי קסבר כו': **כגזבו דמי.** שהרי שיעבד לו קרקעומו על הקרן ועל הרבית: **עבדו לאיסורייהו.** וקריעתו הוא השבטו ואם גבו נמי הוו מיחייבי ליה לאהדורי: **לא עבד כלום.** ומאן פליגי עלייהו: **לעולם לאו כגזבו דמי.** ואשומא גרידתא מחייב ליה תנא קמא: **דסן כו'.** ואי אמרת לא מחייב עבד גזבו בשלמא כולה עבדי מעשה בגבייתו מלוה גובה מן הערב והערב מן הלוה הלוה נתן ציד המלוה ועבר בלא תשיך (דברים כג) אלל עדים מאי עבד: **אלל לאו משום שומא.** הלכך מלוה וערב נמי מתחלתן חייבין משום שומא: **בדיניהם.** של אומות שלא נאסר להם רבית: **מוציאין מן הלוה למלוה.** אם אין לו משכון ע"י תנאי שביניהם כגון רבית קלוזה: **בדיניהם.** אם גבה מחזירין לו כרי אלעזר. ולקמיה פריך ליה מאבק רבית דבדיניהם מוציאין ובדיניהם אין מחזירין: **כל שבדיניהם אין מוציאין.** מפרש לקמן: **ובדיניהם אין מחזירין.** את העודף ציוקר שהוקירו החטים בשעת תשלומין דהא אבק רבית הוא: **אינהו כסורס פקדון אסו לידיה.** אינהו כי מגבו סאה כסאה מן הלוה למלוה לאו בתורת רבית קא מגבו ליה אלל בתורת פקדון הוא בעיניהם דהא סאה מסר לו צידו וכי אמר רב ספרא למילתיה הכי אמרה כל שבדיניהם מוציאין בתורת רבית בלא נתייבא. מלוה מעות על הכרס ואוכל את הפירות ואינו פוסק לנכות לו מן החוב כלום בשביל אכילתו ואוכל בתורת רבית: **בדיניהם מוציאין.** אם אכל רביתו

אי עשה תשובה מאי בעי גביה. למ"ד רבית קלוזה יולאה דיינין פריך שפיר דהיה לו להחזיר ואפילו למאן דאמר אינה יולאה מ"מ הוה לו להחזיר משום לעו וזושת וכיון דלא חשש גס בניו אין להם לחוש לכבודו: **גזרין מאי אע"פ שגבו איכא.** ואי"ת דאף על פי שגבו משום מלוה דרבית נקטי' וי"ל דא"כ גולגולן למאי תננהו פשיטא דמחזיר להכי איצטריך ליה לשנויי גולגולן מאי ניהו מלוי דרבית:
תנאי היא. ואי"ת דהגזול (ז"ק דף ט"ז) משני דמחזירין ללאת ידי שמים ואמאי לא משני נמי הכא הכי והתם נמי אמאי לא משני תנאי היא דמשני הכא וי"ל דהכא קאמר אליבא דר' יוחנן ולדידה דאמר אינה יולאה דיינין אף ללאת ידי שמים אינו נריך להחזיר ולכך לא מצי לשנויי הכא אלל תנאי היא וסוגיא דהתם אתי כההוא תנא דלית ליה יולאה דיינין דפריך דההיא ברמימא דסברה דמן התורה מחזירין אלל משום מעשה שהיה תקנו דאין מחזירין ופריך מהך ברמימא דהוא לאחר התקנה ותנאי דהכא נתלקן אם יולאה דיינין מן התורה וללא [א] כפי' ריב"ז דפירש לעיל למורא יתן שיש לו להחזיר מיראת שמים ולא להשבין על פי צית דין:
לא מאי קום עשה לקרועי שטרא. פרש"י וכולהו סבירא להו כוותיה דר' יוחנן דאי גבו אין מחזירין דמו ליכא קום עשה לאהדורי רבית ופלוגמיהו בלא גבו וקשה דמעיקרא פריך אדר' יוחנן ומשני תנאי היא ופלוגמיהו דרבי יוחנן ודחי דכולהו סבירא להו כוותיה כל שכן דאמר ליה שפיר טפי וי"ל דמעיקרא ודאי סבר דפליגי בלא דואל תקח מלמנו נשך ופליגי דרבי יוחנן ורבי אלעזר ומסיק דכולהו אית להו דר' אלעזר ולא לקי אלל דאל תקח משום דנייתק לעשה הוא בהשגחה אלל פליגי בלא דלא תשימונו והיכא דלא גבה עדיין הרבית דמ"ק סבר מד כשנכתב השטר נגמרה השומא והו כאלו גבה ככר ואין עוד תקנה לתקן הלאו דלא תשימונו ור' נחמיה ורבי אלעזר [ב] כברי דלאו דשומא מתלא מלי וקאי שאס יקרע השטר קודם שיגבה פטור והמקשה לא הבין יפה טעמו ופריך אי כגזבו דמי כו' ואי לאו כגזבו דמי אמאי חייב לרבין ומשני לאו כגזבו דמי ועמעמיהו דרבין דסברי משעת כתיבה נגמרה השומא וא"ת והיכי ס"ד מעיקרא דפליגי באל תקח הא אמרינן לקמן (דף עה:) דערב אינו עובר אלל משום לא תשימונו בלבד וי"ל דהיינו כשהערב לא קבל רבית מן הלוה אלל הכא שהערב קבל רבית מן הלוה ותנו למלוה לכך חייב גס משום אל תקח לת"ק ואם תאמר ואמאי לא דמי דכולהו סבירא להו כר' אלעזר ופליגי אי חייב על כל היתק לעשה אי לכי"ע פטור:
אינהו בתורת פקדון אתא לידיה. דאמר (לקמן דף ט"ז): מי קדחו חטין באלכבאי כמו כן הייתי שומרם צבית ומורכס ציוקר: **לקח**

הגהות הב"ח

(א) גבי כי הכי דניח בהדך ור' יוחנן: (ב) שם שם חייבין להחזיר אינהו הוא דאין חייבין להחזיר הא אבהו חייב להחזיר הא אבהו חייב להחזיר: (ג) שם ומאי ניהו: (ד) שם כגזבו דמי הא פ"ל דאזיל ו' נמחק:

גליון הש"ס

נפ' א"ל רבינא דרב אשי. עיין לקמן ס' ע"ב תוס' ד"ה פירי ודף ס"ד ע"ב תוס' ד"ה ולא ודף ק"ד ע"ב ברש"י ד"ה מאי קאמר:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה תנאי. כפי' ריב"ז כו'. ג"כ וד"ה נ"י אכל הרשע"א כמב' תמו' (ועמ"ס רבתי צ"ו"ד ס"י קס"א ס"ק י'):
[ב] וי"ל דהכי:

מו א ב ג ד מ"י פ"ד מהל' מלוה וזה הל' ד סגן לאוין קגז טושי"ע י"ד ס"י קס"א טע"ו: מו ה מ"י שם הל' ג סגן שם: ו' ר מ"י שם הלכה ב וקמג שם טושי"ע שם ס"י קס"א טע"ו: פ:

תורה אור השלם

1 אל תקח מאתו נשך ותורבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך: ויקרא כה לו 2 אלהים ויראתם לא תארו: וישא בעמך לא תארו: שמות כב כו

מוסף רש"י

אין חייבין להחזירין. דכתיב והסבית את המלוה אשר גזל והני לא גזול מדיק, דקמיהו בשניו רשות, וקסבר רשות יורש כרשות לוקח דמי (ז"ק צ"ה). וכל דבר המסור. דכך הניכר לרביס זו היא שגול פלוגי והנימה לירשיו (שם). בעושה מעשה עמך. וזה לא עשה מעשה עמו ואין חייבין בכבודו (שם). ומאי ניהו מלוי רבית אע"פ שגבו מחזירין. וכ"ש לא גבו דמקריעה שטרא (שם).

יח א ב מיי פ"ה מהל'
מלוה ולוה הל' טו
סמג לאוין קלו טו"ע י"ד
סי קסג סע"ג ג:

לְקַח הַיְמִנּוּ חֲטִיָּן בְּדִינָר זָהָב הַכּוֹר. רש"י פירש דמקח חטין הוא
היתר אע"פ שאין לו חטים כיון שנתן לו מעות ולא קאי
אסור אלא איין ונקט רישא לרבותא דסיפא דייין אסור אע"ג
שגא מנח פיסוק הראשון של חטים שהיה דרך מקח וממכר ולא
דרך הלוואה וקשה וקשה לפירושו חלף
שליך למחוק הספרים לקמן (דף
סג.) בגמרא דגרס והא לקח קמני
מאי לקח לקח זהלואתו כי לפי זה
אחי שפיר לקח דקאי אחטים דשרו
ועוד כיון דאסור לא קאי אלא איין
מאי פריך בגמרא וכי אין לו יין מאי
הוי והתנן ילא השער פוסקין אע"פ
שאיין ליה יש ליה וכי לא ידע דאסור
לפסוק יין ממתת חוב ולא נתן לו
אז שום דמים ועוד מדמשני צבא
לחוב צדמיהם מכלל דמעיקרא סבר
שהיה נתן לו דמים ותו אדפריך
מילא השער פוסקין לפרוך מרישא
דשרי גבי חטים מיהו זה יש לתרץ
דהוה משני דאסור קאי גס ארישא
או הוה מוקמינן רישא דשרי ציש לו
חטים דוקא לך נראה דלחיהו
תרצית דאסור קאי אכולה מתני'
וכי קמני צסיפא יין אין לו הוא הדין
דגס חטין אין לו לך פריך בגמרא
וכי אין לו יין וגס חטים מאי הוי
ועיקר קושייתו מנח חטים דאסור כי
אין לו אע"פ שנתן דינר זהב ומשני
צבא לחוב צדמיהן שצבר היה חייב
לו דינר זהב וצבעת קנין אינו נתן
לו כלום ומיד הוי ליה למפרך והא
לקח קמני אלא דפריך ליה השתא
עדיפא חטין וא"ת אמאי תני גבי
יין אין לו כי נמי יש לו אסור ליתן
שזה ל' דינר הלא אפילו חטים הוה
איסורא ליקח צב' דינר כיון שלא היה
לו חטים צפסק הראשון וי"ל דנקט
לאשמועינן דאף צרישא אין לו
חטים ואסור:

והתנן אין פוסקין. אית דגרסי
והתניא משום דלא גרסינן
צמתיתין ילא השער פוסקין וכן
לקמן (דף עב:) אית ספרים דגרסי אלא
מתני' דאין פוסקין וכו' הא ילא
השער פוסקין היכי משכחת לה
צאלכנא וארצי ולספרים דגרסי הכא
והתנן גרסי צמתני' ילא השער פוסקין
ולא גרסי לקמן הא:
אע"פ שאין לזה יש לזה. דאע"ג
דלא משך חטין אין זה רצית
כיון שאם היה צא מוכר לחזור הוה
קאי צמי שפרע ולכן חשיבי כנתיקרו
צרות לוקח: **הרי שנושה בו'**
ועמד ע"ג גורנו. [ב] מימה והלא מעות
קונות הכא אפילו מדרבנן דמילתא
דלא שכיח היא כדאמרינן צהזה
(לעיל דף עו:) גבי החליף דמי שור
צפרה וי"ל דהכא מיירי שלא פטרו

ובדינינו אין מחזירין ממלוה ללוה אמר ליה
אינהו בתורת זביני אחא לירדיהו אלא כל
שאילו בדיניהן דקאמר רב ספרא מאי אתא
לאשמועינן הכי אתא לאשמועינן כל שאילו
בדיניהן מוציאין מלוה למלוה בדינינו מחזירין
ממלוה ללוה ומאי ניהו ברבית קצוצה
וכדברי אלעזר כל שאילו בדיניהם אין מוציאין
בדינינו אין מחזירין [ג] רבית מוקדמת רבית
מאוחרת: כיצד לקח הימנו חטים בדינר זהב
הכור וכן השער וכו': וכי אין לו יין מאי הוי
והתניא [ד] אין פוסקין על הפירות עד שיצא
השער יצא השער פוסקין אף על פי שאין
לזה יש לזה אמר רבה מתניתין בבא לחוב
בדמיהן עסקינן וכדתניא הרי שהיה נושה
בחבירו מנה והלך ועמד על גורנו ואומר תן
לי מעותי שאני רוצה ליקח בהם חטים אמר
לו חטים יש לי שאני נותן לך צא ועשה עלי
כשער של עכשיו ואני אעלה לך כל שנים
עשר חדש אסור דלאו כאיסרו הבא לידו
דמי א"ל אביי אי דלא כאיסרו הבא לידו מאי
איריא אין לו אפי' יש לו גמי אלא אמר אביי
מתני' כדתני רב ספרא ברבית דבי רבי חייא
דתני רב ספרא ברבית דבי ר' חייא יש
דברים שהם מותרין ואסורין מפני הערמת
רבית כיצד אמר לו הלויני מנה א"ל מנה
אין לי חטין במנה יש לי שאני נותן לך נתן
לו חטין במנה וחזר ולקחן הימנו בעשרים
וארבע סלע מותר ואסור לעשות כן מפני
הערמת רבית הכא נמי כגון דאמר הלויני
שלשים דינרים אמר ליה שלשים דינרים אין
לי חטין בשלשים דינרים יש לי שאני נותן
לך נתן לו חטין בשלשים דינרים וחזר ולקחם
הימנו בדינר זהב אי אית ליה חמרא ללוה
דיהיב ליה בשלשים דינר פירא הוא דקא
שקיל מיניה ולית לן בה ואי לא כיון דלית
ליה חמרא ודאי משקל זוזי מיניה מחזי
כרבית אמר ליה רבא אי הכי תן לי חיטי
דמי חיטי מבעי ליה תני דמי חיטי שאני
מוכרן שמכרתים לך מבעיא ליה תני
שמכרתים לך הרי חטיך עשויות עלי בשלשי'
דינרין מעיקרא נמי הכי אוקמינהו עילויה הכי
קאמר ליה בדמי חטיך שעשית עלי בשלשים
דינר הרי לך אצלי בהן יין ויין אין לו והא
בדינר זהב הכור וכן השער קתני [א] אלא אמר
רבא [ב] כי שכיבנא רבי אושעיא נפק לוותי
דמתרצנא

שהרי לא העלה לו דמי החטים יותר מדמיהן צשכר המתנת המעות
והאי הוה דאחיל גציה: וחזר ולקחן ממנו דינר זהב. מתניתין כי
קאמר לקח הימנו חטים צמלוה קאי וכצבא לתוצעו אמר לו תן לי מעותי שאני לוקח צהן יין אמר לו הרי מעותיך עשויות עלי צדמי שלשים דינרין
יין ויין אין לו: ואי הוה ליה חמרא. זוזי יהיב ליה מעיקרא ופירי שקיל מיניה ולא דמי לרצית. אבל משקל מיניה זוזי אסור דדינר זהב יהיב ליה וקא
שקיל מיניה תלתין: הא דינר זהב הכור וכן השער קסני. ואם כדצריך כשלקחן דינר זהב היה השער שלשים והאי דאחיל גציה דאי השער צדינר
זהב וזה העלם עליו שלשים דינר מעיקרא אוקמינהו צרצית צצביל המתנתו: כי שכיבנא ר' אושעיא נפיק לוסי. כשאמרת ר' אושעיא ילא לקראתי:
דמתרצנא

וצדינינו אין מחזירין. לאצק רצית הוא כיון דזימנין שאין עושים
פירות שהכרמים לוקין אין זו רצית קלווא: אינהו נמי כי אפקי
ליה. סברי צבתורת זביני אתו הנך פירות לידיה דלוקח דכל זמן
שלא פרע לו מעותיו הכרם מכור לו עד זמן שפסקו צבייהם
שיכול לפדותה. והוא הדין דמני
לאחציה נמי מאצק רצית להמרבצה
צפירות דמתניתין אלא הא שניוא
נמי אית ליה לשנויי צבתורת זביני
אתו לידיה: מאי אסא לאשמועינן.
הי נינהו צדציניהם אין מוציאין והוא
רצית וצדינינו אין מחזירין: רצים
מוקדמם ורצים מאוחרת. צשליחי
מתניתין (דף עב:) קתני לה והא
צבתורת רצית יהיב ליה וצדיניהם
אם לא נתן אין מוציאין שהרי לא
פסק עמו: וכי אין לו יין מאי הוי.
אמר שילא השער לין והוא חייב
לו החטין או המעות הרי הוא כפוסק
עמו עכשיו על היין: אין פוסקין על
הפירות. ליתן לו מעות צכור חטין
ולומר לו נתנה לי לסוף זמן גדול
ואפילו יש שנותנין אותו עכשיו צכך
צתחילת הקציר אין זה שער עד
שילא שער מפורסם וקצוע צשוקי
העיר צכך: אע"פ שאין לזה. המוכר:
יש לזה. לאיש אחר ויכול לקנותו
עכשיו צדמים שקיבל: מתניתין צבא
לחוב צדמיהן עסקינן. שלא נתן לו
זה המוכר ללוקח דמי החטין שחייב
לו שיחזור ויקצלם הימנו צצביל היין
אלא צא לעשות עליו דמי החטין
חוב ולפסוק על החוב יין וכן אמר
לו אחי מקבל עלי חטיך צב' דינר
כמו שאתה יכול למוכרן והרי לך
אצלי צהן יין כשער של עכשיו דאי
הוה ליה יין הוה קניו לו מעכשיו
ואי אייקר צרותיה אייקר. אבל אין
לו והוא לא קיבל עכשיו מעות שוכל
לומר יכול הוא לקנותו צדמים שקיבל
נמלא שאינם אצלו אלא צהלוואה
צעלמא: דמינא. שיש הפרש צין ונתן
מעות לצא עליו צחצו: ואני אעלה
לך. החטים כל שנים עשר חדש אף
אם יתעלו דמיהן אקבל עלי העילוי
ואתנס לך צדמים הללו: דלא כאיסרו
הצא לידו דמי. שאין זה דומה לנתן
איסר צשעה שפוסק דאיכא למימר
יקנה לו עכשיו צשוק צמעות שקיבל:
אפילו יש לו יין נמי. דהאי תנא
צעומד על גורנו קאמר דיש לו חטין
ואפילו הכי אסר: כדפני רב ספרא.
ולא צפוסק עמו צתחילה על החטין:
שאיני נותן לך. כשער של עכשיו
ונתנס לו: וחזר ולקחן ממנו צכ"ד
פלעים. דאחיל גציה סלע שהמנה
כ"ה סלעים והוא היה דחוק למעות
ולא יכול להממין ליום השוק: מוסר.

שהרי לא העלה לו דמי החטים יותר מדמיהן צשכר המתנת המעות
והאי הוה דאחיל גציה: וחזר ולקחן ממנו דינר זהב. מתניתין כי
קאמר לקח הימנו חטים צמלוה קאי וכצבא לתוצעו אמר לו תן לי מעותי שאני לוקח צהן יין אמר לו הרי מעותיך עשויות עלי צדמי שלשים דינרין
יין ויין אין לו: ואי הוה ליה חמרא. זוזי יהיב ליה מעיקרא ופירי שקיל מיניה ולא דמי לרצית. אבל משקל מיניה זוזי אסור דדינר זהב יהיב ליה וקא
שקיל מיניה תלתין: הא דינר זהב הכור וכן השער קסני. ואם כדצריך כשלקחן דינר זהב היה השער שלשים והאי דאחיל גציה דאי השער צדינר
זהב וזה העלם עליו שלשים דינר מעיקרא אוקמינהו צרצית צצביל המתנתו: כי שכיבנא ר' אושעיא נפיק לוסי. כשאמרת ר' אושעיא ילא לקראתי:
דמתרצנא

שהרי לא העלה לו דמי החטים יותר מדמיהן צשכר המתנת המעות
והאי הוה דאחיל גציה: וחזר ולקחן ממנו דינר זהב. מתניתין כי
קאמר לקח הימנו חטים צמלוה קאי וכצבא לתוצעו אמר לו תן לי מעותי שאני לוקח צהן יין אמר לו הרי מעותיך עשויות עלי צדמי שלשים דינרין
יין ויין אין לו: ואי הוה ליה חמרא. זוזי יהיב ליה מעיקרא ופירי שקיל מיניה ולא דמי לרצית. אבל משקל מיניה זוזי אסור דדינר זהב יהיב ליה וקא
שקיל מיניה תלתין: הא דינר זהב הכור וכן השער קסני. ואם כדצריך כשלקחן דינר זהב היה השער שלשים והאי דאחיל גציה דאי השער צדינר
זהב וזה העלם עליו שלשים דינר מעיקרא אוקמינהו צרצית צצביל המתנתו: כי שכיבנא ר' אושעיא נפיק לוסי. כשאמרת ר' אושעיא ילא לקראתי:
דמתרצנא

[א] צ"ל והתנן. צ לקמן
עב: [א] צ"ל קיא:.

הגהות הב"ח
(א) גמ' צדינינו אין
מחזירין ומאי ניהו רצית
מוקדמת ורבית: (ב) שם
תני דמי חטי שאני רוצה
למוכרן:

הגהות הגר"א
[א] גמ' אלא אמר רבא.
ר"ב גירסת ר"ח ור"ף
צבא לחוב צדמיהן עסקינן
ודמני ר"ח סי' ופי'
הרשב"א דר"ל שוקף דמי
החטין צמלוה וכה"ג דוקא
אסור צאין לו יין או כדל'
אושעיא שנושה צתחילה
ודלא כרש"י דאסור יין
בלא"ה (ועמ"ש רצית
ציו"ד סי' קע"ה ס"ק י').
[ב] תוס' ד"ה הרי מימה
כו'. ר"ב ע' לעיל מ"ו צ'
ד"ה יט סי' ע"ז א' ד"ה
האי סי' א"ג סי' :